

ВИКОРИСТАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У ПІДЛІТКІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Небикова Т.А., старший викладач кафедри біології та методики її навчання,
Гензьора Т.М., старший викладач кафедри біології та методики її навчання
Уманський педагогічний інститут імені Павла Тичини

tania.nebykova@gmail.com

Сьогодні навчальна діяльність, як і все в нашому суспільстві, зазнала значних змін порівняно навіть з тим, як вона виглядала десятиліття тому. У суспільстві змінилися уявлення про цілі та результати навчання. Освіта сьогодні не зводиться до здатності відтворювати засвоєні знання, не ототожнюється з ерудицією і «багатознанням», а припускає компетентність у багатьох областях. Це й уміння вибрати з масиву знань такі, які забезпечують найбільш оптимальне рішення виникаючої проблеми, і самостійне здобуття нових знань, і навички, що сприятимуть збереженню власного фізичного здоров'я. Тому побудова освітньої моделі, яка орієнтована на конструювання прогресивного майбутнього, на природо- і культуродоцільний стійкий розвиток усіх сфер людської діяльності є найважливішим із завдань, що стоять перед сучасною шкільною освітою [2].

Така модель дозволяє впроваджувати у навчально-виховний процес систему цінностей. Виховання на основі цінностей – це провідний шлях формування свідомої гармонійно розвиненої особистості.

Бех І.Д. [1], Лапаєнко С.В. [3] зазначають, що ціннісне виховання значно підвищує ефективність навчально-виховної роботи школи оскільки цінності стають тим фактором, який формує внутрішні мотиви поведінки особистості.

Ціннісне ставлення до власного фізичного здоров'я входить до системи соціально значущих якостей особистості. Формування цієї цінності є об'єктивною необхідністю, адже її усвідомлення допоможе підліткам

спрямувати власне життя таким чином, що воно буде направлене на гармонійний розвиток та самореалізацію творчого потенціалу.

Розвиток цінностей відбувається на всіх етапах навчально-виховного процесу: під час вивчення навчального предмету, позаурочної та позакласної роботи. У результаті в свідомості підлітків формується цілісна картина світу з системою загальнолюдських цінностей, яка направлена на активізацію їх власного аксіологічного потенціалу.

Особливості сучасних навчальних програм дають можливість школярам вивчати основи наук, при цьому більшість з них сприймають навчання у школі як засвоєння певного обсягу інформації з окремої галузі знань. Відповідно це є причиною відсутності системного сприйняття об'єкта навчання, що ускладнює формування узагальнених знань та загальнолюдської системи цінностей. Цю проблему сучасної школи І. П. Підласий окреслив таким чином – «...в українській школі між різними дисциплінами побудовано міцну бетонну стіну. Але ж світ за вікном – єдиний!» [4].

Отже, реформування сучасної освіти полягає у подоланні ізолюваного викладання навчальних предметів, реалізація ідей інтеграції і гуманітаризації і забезпечує можливість підняти освіту на новий ступінь розвитку, підвищити ефективність навчально-виховного процесу [2].

Саме міжпредметні зв'язки створюють системний підхід до відбору й структурування змісту навчального предмета та навчального матеріалу уроків, сприяють розв'язанню загальних навчально-виховних задач та забезпечують умови для формування загальнолюдських цінностей. Визначення зв'язку між предметами формує самостійність мислення учнів, розвиває логічне та абстрактне мислення, що сприяє розвитку цілісної картини світу [5].

Уроки біології з використанням міжпредметних зв'язків направлені на формування наукового світогляду підлітків. Під час вивчення курсу «Біологія 9 клас» учні знайомляться з організмом людини, його функціонуванням та впливом чинників довкілля на здоров'я. Цей курс дає можливість реалізувати міжпредметні зв'язки з фізикою (оптична система ока), хімією (хімічний склад

клітини), математикою (розрахунок раціону харчування), екологією (вплив забруднення на організм людини), географією (демографічна ситуація).

Окрім того, використання міжпредметних зв'язків формує таку якість особистості як «ціннісне ставлення до власного фізичного здоров'я». Наприклад, при вивченні теми «Вітаміни» на етапі уроку «Мотивація навчальної діяльності учнів» вчитель пропонує розглянути історичні факти та розв'язати проблемні питання: «Що стало причиною хвороби?» і «Яку чудодійну речовину містили рослини?».

Наводяться історичні факти. Факт 1. «Це було в 1736 році. Російські кораблі під командуванням видатних мореплавців Д. Лаптева і О. Чирикова вирушили шукати Північний морський шлях. Їх затерли крижини, і вони зазимували біля узбережжя теперішнього моря Лаптевих. Скоро запаси свіжих продуктів та овочів вичерпалися, закінчилась і квашена капуста. Команда перестала відрізняти сніданки від вечерь, такі вони стали одноманітні: все ті самі сухарі, солонина, сушена риба. І тут моряки один по одному почали хворіти на цингу. Тільки відвар з хвої врятував багатьох з них від загибелі.» Факт 2. «Під час другої Камчатської експедиції видатного російського мореплавця В.Берінга в 1741 році кораблі «Святий Петро» і «Святий Павло» прибули на Командорські острови з екіпажами, хворими на цингу. Сам В. Берінг і багато моряків померли від цинги. Інші врятувалися від смерті тим, що їли траву і зелень, зібрану за вказівкою ботаніка експедиції Г. Стеллера».

Для обговорення запропонованих фактів використовується інтерактивна вправа «Мозковий штурм». Ідеї фіксуються, аналізуються, пропонуються варіанти відповідей, школярі визначають чинники, що стали причиною погіршення фізичного здоров'я мореплавців та призвели до смерті. Зазвичай на цьому етапі уроку вчитель не корегує відповідей, а пропонує ознайомитися з матеріалом уроку. Остаточне розв'язання проблемних запитань здійснюється на етапі «Узагальнення та систематизації знань». Аналіз подій, які відбулися під час подорожей, співставлення з інформацією, що отримали учні на уроці

допомагає їм сформуванню висновки щодо раціонального харчування та впливу харчування на фізичне здоров'я.

Отже, використання міжпредметних зв'язків на уроках не лише розширює кругозір учнів, а й формує загальнолюдські цінності, серед яких важлива цінність «здоров'я та життя людини».

Список використаної літератури:

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. / І.Д. Бех.- К.: ІЗМН, 1998. - 204 с.
2. Васьківська Г. О., Метапредметний підхід у процесі формування системи знань про людину в старшокласників / Г. О. Васьківська // Вісник Житомирського державного університету. -- Випуск 3 (69).
3. Лапаєнко С.В. Формування ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя: Автореферат дис. ... канд. пед. наук. / С.В. Лапаєнко. - К., 2000. - 19с.
4. Підласий І.П. Чи буде PISA в Україні? /Підласий І.П. –Х.: Вид. група «Основа», 2013, —128 с. — (бібліотека журналу «Управління школою»; Вип.8 (128)).
5. Проблемне навчання географії /В.П. Корнеєв, О.В. Корнеєв, Л.І. Круглик, О.М. Топузов; за заг. ред. професора В.П. Корнеєва. – Х.: Вид. група «Основа». – 96 с.

Тематичний напрям: Активні форми та методи навчання географії та екології у закладах освіти